

Anmeldelser

Peter Christensen:

»Statens revision: Regler og procedurer«

Jurist- og Økonomforbundets Forlag, Kbh. 1998, 344 s., hæftet, Bogladepriis kr. 550,00.

Peter Christensen, der er afdelingschef i Rigsrevisionen, har skrevet en fremstilling af dels de regler og procedurer, der gælder for statsrevisorerne og Rigsrevisionens virksomhed, dels af hvordan disse fungerer i praksis – herunder hvilke uformelle normer og sædvaner, der er dannet. Begge institutioners forhold til deres omgivelser, herunder ministrene og administrationen, spiller en betydelig rolle i fremstillingen. Tillige diskuteres også forholdet til interne revisorer, private revisorer og kommunernes revisorer. Endvidere behandles også samarbejdet med EU-revisionen og andet internationalt samarbejde. Endelig kan det nævnes, at fremstillingen også sammenligner med tilsvarende institutioner og forhold i andre lande.

Bogen er først og fremmest deskriptiv, men enkelte steder fremfører forfatteren institutionspolitiske betragtninger. Fx mener forfatteren, at Rigsrevisionen og Ombudsmandsinstitutionen med fordel kunne samarbejde mere. Her og der vurderer forfatteren også – selv om det ikke er så ofte. Så meget desto mere kan man blive overrasket over den skarphed, der med lange mellemrum dukker op, fx når forfatteren gennemgår bestemmelserne om Rigsrevisionen i en række nyere love vedr. forskellige institutioner (Københavns Havn, Danmarks Grundforskningsfond m.fl.). Her siger forfatteren lige ud af posen, at lovene er affattet forskelligt og flere af lovene har mangler. Han taler om mindre god lovforberedelse i de pågældende ministerier, men han kritiserer også Rigsrevisionen selv for mangel på konsekvens. Men den slags bemærkninger er sjældne, læseren skal ikke vente at finde en debatbog, men derimod en mængde informationer i en ret tør bog. Dermed er den først og fremmest af interesse for læsere med behov for konkret viden om de faktiske forhold.

Bogen giver en overordentlig grundig fremstilling af revisionsforholdene og udfylder dermed et tomrum. Forfatterens intime kendskab til emnekred-

sen præger bogen, som kan anvendes som en fortrinlig opslagsbog eller til undervisning. Bogen vil naturligvis i lange tider være uomgængelig for enhver, der måtte interessere sig for dens emnekreds.

Skulle man rette en kritik mod noget i denne bog, så må det nok blive forfatterens utilbøjelighed til at indvie læseren i, hvorfor han har udvalgt og struktureret, som han har. Dens relevanskriterier spilder han ikke tiden med at forklare. Jeg kunne ønske løbende indledninger til kapitlerne med henblik på en beskrivelse af, hvad man som læser kan forvente i det kommende kapitel og hvorfor forfatteren netop har lagt vægt på det, han har fremhævet og hvad forfatteren egentlig vil nå frem til. Som det er nu maler fremstillingen sit genstandsfelt frem for læseren uden en forudgående eksplicit afgrænsning og begrundelse for afgrænsning, valg af perspektiv osv. Men når det er sagt, så må jeg på den anden side sige, at det ikke er lykkedes mig at finde større fejlproportioneringer eller mangler i bogen. Formentlig har forfatteren gennem sit langvarige kendskab til emnet været sikker på udvælgelsen af stoffet og har fundet det overflødigt at ulejlig sig med at forklare læseren, hvorfor han har gjort, som han har. Den informationsmættede bog demonstrerer imidlertid også forfatterens formentligt sjældne indsigt i sin emnekreds.

Tim Knudsen, professor
Institut for Statskundskab, KU

Jens Blom-Hansen, Jørgen Grønnegaard Christensen, Jens Bejer Damsgaard, Peter Nannestad, Thomas Pallesen og Lars Dahl Pedersen:

»Offentligt og effektivt?

Institutionelle valg i den offentlige sektor«
København: Nordisk Forlag, 1998, 248 kr.

En kendt vits blandt amerikanske humanister er den om politologen, der konfronteret med resultaterne af en undersøgelse siger »Ja, ja, det er meget

godt, at det virker i praksis. Men hvad med teorien?!?»

I en tid hvor begreber som privatisering, udlicitering m.v. ofte anvendes i debatten om, hvad det offentlige skal tage sig af og hvorledes, er dette en kærkommen bog. Den er teoretisk velfunderet, men samtidig fokuseret mod at holde teorien op mod virkeligheden. Bogen stiller det overordnede spørgsmål, om det overhovedet gør nogen forskel, hvorledes man indretter den offentlige sektor? Eller mere specifikt: Har valget af institutionelt setup konsekvenser for adfærden blandt ledelse og medarbejdere og dermed for kvaliteten af den service, der produceres, og for omkostningsniveauet, og dermed i sidste ende for effektiviteten?

Disse spørgsmål forsøges belyst og besvaret gennem syv kapitler, hvert skrevet af en-to af forfatterne. Bogens indledende kapitel, der er forfattet af Jørgen Grønnegaard Christensen og Thomas Pallesen, skitserer nogle af de teoretiske problemstillinger og sætter dem i historisk perspektiv. Udgangspunktet er det faktum, at Danmark har en af verdens største offentlige sektorer, der dominerer borgernes liv ganske gennemtrængende. Specifikt peges på, at det er det offentlige konsum som er usædvanligt stort, og at det særligt er i kommunalt og amtsligt regi, at disse institutioner drives. Denne kombination af samfundsmæssig centralisering og politisk-administrativ decentralisering giver en mangfoldig offentlig sektor med store lokale forskelle på finansierings- og styringsformer, drifts- og ejerform, frihedsgrader m.v.

I analysen af disse tager bogen afsæt i en rational choice inspireret tilgang, hvor aktørerne – borgere, politikere, embedsmænd og andre offentligt ansatte – antages at handle rationelt. Det forstås her som, at de foretager bevidste valg mellem alternativer, opfører sig strategisk og reagerer på forandringer i fordele og omkostninger. De offentligt ansattes motivation er ikke almenvellet som sådan men primært deres egne interesser, hvilket kan operationaliseres som ønsker om større budgetter, bedre arbejdsforhold, mere 'slack' (jf. pp. 19-25 & 196-197). Implikationen er, at individuel adfærd – i det offentlige som andetsteds – er afhængig af spillereglerne, og det teoretiske svar på bogens hovedspørgsmål er dermed bekræftende: Valget af institutionelt setup har potentielt stor betydning for den offentlige sektors effektivitet. Dermed lægger bogen sig analytisk og tematisk tæt op ad den rational

choice ny-institutionalisme (undertiden kaldet 'rational institutionalisme'), der i det seneste årti internationalt er kommet til at dominere en meget stor del af politologien, praktisk politik og forvaltning, men som endnu kun har fået relativt beskeden opmærksomhed herhjemme.

Bogens forfattere sigter imod at belyse den centrale problemstilling gennem en grundig empirisk analyse af en række case-studier hentet fra den offentlige sektor, på statsligt, amtskommunalt og kommunalt plan. Således analyserer Jens Blom-Hansen den kommunale sektors økonomi generelt (kap. 2), og Jens Bejer Damgaard og Thomas Pallesen ser på det kommunale selvstyre og dets organisering (kap. 5), mens Thomas Pallesen studerer amterne med udgangspunkt i gymnasierne (kap. 4), og Peter Nannestad og Lars Dahl Pedersen analyserer statslige institutioner som fængselsvæsenet, universiteterne og Rigshospitalet (kap. 3).

Den overordnede konklusion er, at det offentlige ikke altid er ineffektivt eller altid er effektivt men snarere, at institutionernes effektivitet og lydhørhed overfor brugerne også i praksis afhænger af det specifikke institutionelle design. En af bogens hovedpointer kan illustreres med vurderingen af de seneste års reformer af de statslige institutioner og disses effekt på produktiviteten (pp. 93-95). For det første viser det sig, f.eks. i tilfældet med universiteterne, at det principielt er muligt at udvikle styringsmodeller, som vil kunne udnytte incitamenter til at ændre adfærden i en mere produktiv retning. Men det viser sig, for det andet, også, at der ikke er én styringsmodel, som i den virkelige verden alene vil være i stand til at garantere produktivitetsforbedringer. Hvis – som analysen af Rigshospitalet indikerer – de relevante aktører er politisk stærke, og politikerne er svage, så er der ingen grund til optimisme.

I et særskilt, sjette kapitel sammenligner Jørgen Grønnegaard Christensen alternative muligheder at organisere løsningen af offentlige opgaver på med udgangspunkt i to offentlige opgaver, grundskolen og sygehussektoren. Begge områder er kendetegnede ved at være underkastet politisk-demokratisk indholdsstyring og offentlig finansiering via skatterne, men de er derudover ganske forskellige, når det gælder decentraliseringen af styringen af indholdet og organiseringen af den daglige drift. Konklusionen er bl.a., at når det gælder om at øge effektiviteten, er det vigtigt med en

langsigtet stabilitet i de institutionelle spilleregler for den politisk-administrative styring af området, og at disse giver institutionerne frihed til at tilrettelægge det specifikke indhold, og hvor finansieringsmekanismer tilskynder hurtig tilpasning til ændrede forhold. Et eksempel er kontrasten mellem på den ene side privatskolerne og på den anden side de kommunale skoler, hvor det for de sidstnævnte vedkommende gælder, at kommunalpolitikkerne kan ændre politik meget hurtigt og drastisk, især hvis de er under pres fra særinteressegrupper (pp. 188-189).

Omvendt er det også fordelagtigt, at institutionerne ikke blot er effektive i en snæver allokativ forstand, men også er lydhøre overfor brugerne. Her viser bogens analyser også, at det kommer an på spillereglerne. Igen kan privatskolerne kontrasteres med kommuneskolerne, hvor den politisk-administrative proces i mange henseender er meget omstændelig, og formidlingen af krav fra vælgerne (ikke brugerne) til beslutningstagere og administratorer er indirekte og kompleks (pp. 192-193).

Case-studierne er velresearchede og -argumenterede, men det i mange henseender mest interessante bidrag er nok Grønnegaard Christensens afsluttende opsummering og perspektivering (kap. 7). Med udgangspunkt i, at det tilsyneladende også i praksis betyder noget, hvorledes man indretter den offentlige sektor, og at der er mange måder hvorpå dette kan gøres, fokuseres på valget mellem alternative institutionelle set-up. Her inkorporeres perspektiver fra social choice og public choice teori til en slags konstruktiv kritik (p. 205): Det politisk-administrative system er så komplekst og består af utallige specifikke del-beslutninger, at den enkelte vælgers stemme på en kandidat eller et parti hvert tredje-fjerde år ikke formidler noget meningsfuldt budskab m.h.t., hvorledes de specifikke institutioner skal indrettes, hvor højt udgiftsniveauet og skattetrykket skal være, etc. Disse afgørelser træffes langt oftere i forhandlinger mellem beslutningstagere og ressourcestærke interessegrupper med stærkt asymmetriske interesser.

Dermed antydes samtidig nogle af de retninger, hvori den offentlige sektor kan udvikles i de kommende år – hvis man vil tage bogens analyser til efterretning. Problemet med præference-kommunikationen peger således på, at der kan være perspektiver i at vælge institutionelle former, der i

højere grad minder om markedet (p. 206). På markedet kan forbrugerne indenfor en budgetramme vælge, hvor meget af en vare, eller hvilken kvalitet, de ønsker, og den enes valg af forbrug lægger ikke nødvendigvis restriktioner på den andens. Det har en naturlig tendens til at øge udbydernes lydhørhed. Ved at give brugerne institutionaliserede muligheder for at vælge til og fra, vil man kunne gøre de serviceproducerende institutioners økonomi mere afhængige af og lydhøre overfor brugernes kvalitative og økonomiske krav. Samtidig vil det kunne stække professionelle producenters styrke og forhold til beslutningstagerne.

Med udgangspunkt i denne logik og i en antagelse om et uændret sæt af overordnede opgaver, der skal varetages af det offentlige, skitseres det, hvorledes man i fremtiden vil kunne anvende en model for de offentlige servicefunktioner, som minder om den for privatskolerne vedkommende: De helt overordnede mål og rammer udstikkes af staten, men bevillingerne skal i stedet i meget vid grad følge brugerne, som får frit valg mellem institutionerne, der dermed får bevillinger på taxameter-lignende betingelser. Dette er naturligvis i første omgang et scenario med væsentlige implikationer for amterne og kommunerne, men for så vidt også for staten. Faktisk er det en ganske radikal dagsorden, som i en vis forstand vil kunne lede til omfattende forandringer i alle dele af den offentlige sektor.

Bogen er grundigt dokumenteret og, trods et stort forfatterpanel, velskrevet, og den kan – og bør – afføde mange interessante tanker og diskussioner. Mest fundamentalt er bogen et velformuleret og veldokumenteret 'svar' til de politologer, der i deres analyser i praksis ignorerer det faktum, at aktørers adfærd nødvendigvis må blive påvirket af forandringer i gevinster og omkostninger.

Analysen af betydningen af borgernes mulighed for at vælge mellem alternative institutionelle løsninger og »stemme med fødderne« bør i særdeleshed læses af de, der synes at mene, at løsningen på ethvert tænkeligt problem er mere »demokratisk deltagelse«. »Voice« er – som Albert Hirschmann og forfatterne til denne antologi minder os om – kun én mulighed, og i ganske mange tilfælde kan muligheden for »exit« være langt bedre til at opnå indflydelse med.

Bogen er tillige en kærkommen erindring om, at politologer ikke blot bør være opmærksomme på institutionernes rolle men tillige på de 'politiske entreprenører'. Som det siges i konklusionen, er reformers succes betinget af både »kreativt design og politisk strategi« og »vilje til magtaskese hos de politikere og embedsmænd, som i dag beklæder den offentlige sektors kommandoposter.« (p. 228).

Man kunne have ønsket sig mere diskussion af, hvor effektiv den offentlige sektor egentlig er (eller ikke er) i forhold til rene markedsløsninger, og ikke blot hvor relativt effektive offentlige institutioner er i forhold til hinanden. Man kunne måske også have ønsket, at forfatterne havde taget mere eksplicit fast ved spørgsmålet om, hvad der bør være den offentlige sektors funktioner snarere end blot at vurdere divergerende metoder ud fra en given antagelse om en effektiv produktion af eksisterende serviceydelser. Men derved ville man også være blevet nødt til eksplicit at bevæge sig fra en relativt værdifri analyse til mere normative betragtninger, og det har tilsyneladende ikke været forfatternes ønske.

Bogen står da også fint helstøbt, som den er. Der er næppe nogen anden nyere bog, der mere eksemplarisk viser, hvorledes analyser af effektiviteten i den offentlige sektor skal gribes an i praksis.

Peter Kurrild-Klitgaard, adjunkt, Ph.D.
Institut for Statskundskab
Aarhus Universitet

Leif Thorsen:

»Hans Hedtoft. En biografi«

354 sider, ill. Odense Universitetsforlag, 250 kr.

Selv om der nok var behov for en modvægt til mange års næsten deterministiske strukturelle opfattelse af samfundsudviklingen og af politik, kan man stille sig lidt skeptisk overfor strømmen af biografier som bidrag til den historiske erkendelse. Men en biografi om Hans Hedtoft må under alle omstændigheder høre til de mere oplagte. I godt 20 år, fra midten af 1930'erne til sin død i 1955, indtog han en betydelig plads i det danske Socialdemokrati, de sidste 10 år som partiets leder og 1947-50 og 1953-55 som landets statsminister. Og

disse 20 år var ikke just karakteriseret ved en rolig, ubrudt udvikling. Det må derfor være forfatterens selvfølgeligste opgave at belyse Hedtofts rolle og hans indflydelse i dansk politik, eller populært sagt: Gjorde han en forskel?

Som en variant af den sædvanlig biografi indledes bogen med et kapitel om Hedtofts død. Det kan virke lidt umotiveret; men så tages der fat i den gængse kronologiske orden. Hedtofts politiske karriere gik i lige linie, og den gik hurtigt, læringeorganisation, Socialistisk Ungdomsforbund og efter splittelsen i 1920, DSU, allerede som 25-årig i 1929 lønnet partifunktionær i partiets hovedsæde i København. Så fulgte valg til Folketinget i en sikker kreds, som han beholdt til sin død.

Er der noget i dette forløb, der forklarer, hvorfor netop han blev udpeget til Staunings efterfølger som partiets forretningsfører? Hedtoft var flittig, han havde ikke politiske anfægtelser af mere akademisk karakter, han var en fortræffelig taler og agitator; men – eller måske snarere og – han var ikke videre belæst eller på anden måde tynget af en nuancerende sagkundskab.

Leif Thorsen anfører nogle af de ovenstående grunde til, at det var »naturligt at han blev partiets leder«. Men læseren får også, med J.O. Krag som kilde, at vide, at »københavnske kredse af yngre, radikalsocialistiske socialdemokrater« ikke var begejstrede. Uden åbenbar sammenhæng med det foregående refereres/citeres Gustav Pedersens karakteristik af Hedtoft som et lykkebarn, der aldrig var blevet hærdet til at kunne bære modgang. Leif Thorsens referater og citater er korrekte; men det bliver ikke til et alvorligt forsøg på at besvare det stillede spørgsmål, hvorfor Stauning valgte Hedtoft, eller hvorfor det var så selvfølgeligt, at Hedtoft kunne vende tilbage til lederposten, da besættelsen var forbi, og befrielsesregeringen havde klaret overgangstiden.

Det er desværre karakteristisk for Leif Thorsens metode og hans fremstilling. Der refereres og citeres til overmål. 354 tospaltede sider giver god plads. Der bruges et helt ejendommeligt notesystem, der ikke kan skyldes, at Odense Universitetsforlag er ukendt med professionel notificering. I hvert fald er det blevet meget besværligt for læseren at spore sig frem til forfatterens egne resultater.

I et kapitel med overskriften »Socialdemokratiet« stiller forfatteren spørgsmålet: Hvordan var det

Socialdemokrati, som Hedtoft nu var ansvarlig for? Men kapitlet består af et kludetæppe af Hedtofts udtalelser om, hvad han syntes, partiet skulle være, og hvilke opgaver det skulle tage på sig. Midt i det hele citeres et digt af Oscar Hansen om bevægelsens forladte skanser. Det ledsages af Leif Thorsens bemærkning om, at det digt ikke havde gjort indtryk på Hedtoft. Det er der ikke argumenteret for. Det er overladt til læseren at analysere referaterne og citaterne for at se, om Leif Thorsen muligvis har ret. Men en samling udaterede citater er ikke et tilfredsstillende grundlag. Forfatteren burde have gjort arbejdet.

Leif Thorsen henter sit stof fra partiets og Hedtofts arkiv og fra en række historiske fremstillinger og mindebøger m.m. Det er ikke altid klart, hvorfor han har valgt netop den fremstilling eller det citat fra Hedtofts arkiv – og altså fra valgt andet stof om samme emne. Af og til ytrer han en vis skepsis ved en eller anden detalje eller ved noget i Hedtofts udtalelser, som han finder ulogisk. Men han sætter ikke sin egen analyse op imod den påstand, der vakte hans tvivl. Han tager lidt fra den ene og lidt fra den anden, og hvis det ikke rigtigt passer sammen, sætter han et spørgsmålstegn eller et udråbsditto. Leif Thorsens bog er blevet for meget materialesamling og for lidt historieskrivning. Det er den slags historieskrivning, der kaldes »scissors-and-paste history«. Med god grund står den metode ikke højt i kurs i faget.

Henrik S. Nissen, lektor, dr.phil.
Institut for Historie
Københavns Universitet

Jørgen Dalberg-Larsen:

»Ret, tekst og kontekst.

Postmodernisme og ret»

Jurist- og Økonomforbundets Forlag,
København, 120 sider

Professor i retslære og retssociologi ved Århus Universitet Jørgen Dalberg-Larsen har gjort det til et af sine specialer at introducere et bredere publikum til de socialfilosofiske udviklinger, der måtte have relevans for retsteorien og retslæren. Det er der kommet flere spændende bidrag ud af. For eksempel fjerde del af Dalberg-Larsens disputas fra 1977, *Retsvidenskaben som samfundsvidenskab. Et retsteoretisk tema i historisk og aktuel be-*

lysning, (Juristforbundets Forlag, København). Et andet speciale har været at diskutere sammenhænge mellem den generelle samfundsudvikling og udviklingen i de moderne, særligt vesteuropæiske og nordamerikanske retssystemer, hvilket f.eks. skete 1984 i bogen, *Retsstaten, velfærdsstaten og hvad så. Sammenhænge mellem retsudvikling og samfundsudvikling set i et retssociologisk perspektiv* (Akademisk Forlag, København).

Begge specialer har han trukket på i forbindelse med udfærdigelse af *Ret, tekst og kontekst*. Bogen indeholder fire kapitler samt et appendiks. I bogen introducerer Dalberg-Larsen den socialfilosofiske eller videnskabsfilosofiske debat, der efterhånden er blevet benævnt »den postmodernistiske«. Det sker ved især at referere den danske debat om samme, men også ved at henvise til nogle af de mest populære – hovedsageligt – franske og amerikanske bidragsydere hertil – f.eks. Francois Lyotard, Jean Baudrillard, Jacques Derrida og Richard Rorty. Præsentationen er i bedste tilfælde kortfattet og tilføjer vel ikke flere argumenter eller mere dybde til den diskussion, som længe har foregået på det mere populære plan om postmodernisme.

I kapitel tre relateres den postmodernistiske filosofi til spørgsmålet om ret og retsvidenskab. Dalberg-Larsen viser her sit store overblik over de videnskabsfilosofiske udviklingslinier inden for retsteorien. Han trækker mange tråde sammen fra retsrealismen i Norden og USA, via 1960'ernes og 70'ernes især amerikansk inspirerede opgør med retsdogmatikken og den positivistiske retsvidenskab, og videre til 1980'ernes forsøg på dekonstruktive juridiske analyser af rettens sociale funktion (f.eks. inden for aftaleretten, folkeretten og kvinderet). Han binder også udviklingen inden for retsteorien sammen med udviklingen inden for retssociologien og får ad den vej skabt en vis bro mellem samfundsudviklingen generelt og den postmodernistiske debat i retsteoretien specifikt. Selvom kapitlet giver et godt overblik, er det meget få af de mange grundlagsproblemer, der rejses, der virkelig diskuteres. Det bliver endnu engang til en slags præsentation, især af interesse for alle, der første gang skal bringes i kontakt med nyere tankestrømme i samfundsvidenskaberne.

I kapitel fire giver Dalberg-Larsen sine egne vurderinger og konklusioner. For det meste er der tale om vurderinger, som allerede tidligere er antydnet i de foregående kapitler og konklusioner, som kun begrundes ganske kort og uden nogen

større dybde i argumentationen. Appendix rejser spørgsmålet »Hvad binder samfund sammen?« og består i en essayistisk gennemgang af spørgsmålet fra »klassiske« sociologiske og økonomiske teorier til nutidig socialfilosofi repræsenteret ved bl.a. Habermas. Noget bidrag til at udvikle diskussionen om det postmoderne er der ikke tale om.

Bogen er let læst. Dalberg-Larsen er en god formidler af svære tanker. Han er også eksemplarisk klar, når han skal skelne mellem svære tanker, der er værd at ulejlige sig med, og svære tanker, som bare er indviklet tågesnak. Bogen kan derfor anbefales til førstegangs aspiranter til det postmodernistiske univers. Den er dog alt for lidt gennemtænkt og for dårligt struktureret til at fungere som en egentlig introduktion. Den bidrager også kun på et overfladisk plan til en videreudvikling af de mere udfordrende ideer, der ligger i den postmodernistiske debat. Den sætter sig derfor umageligt til rette mellem to stole.

På den ene side er der tale om en præsentation af svære og vigtige tanker, uden at bogen er bygget op og skrevet med det formål at kunne fungere som en egentlig introduktion. På den anden side udvikler den ikke de grundlagsproblemer, postmoderne diskussion har rejst; for eksempel omkring forholdet mellem tekst og virkelighed, eller om diskurser som socialt fænomen, herunder om retten som et diskursivt og et institutionelt faktum. Og kan derfor også kun svært set som et selvstændigt og originalt bidrag til samme.

Hvilket i begge tilfælde er en skam.

Ove K. Pedersen, professor
Institut for Statskundskab
Københavns Universitet

Karsten Ronit (red.):

»Interesseorganisationer i dansk politik«

København: Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 1998, 256 sider, 395,00 kr.

På trods af at interesseorganisationerne altid har spillet en meget væsentlig rolle i dansk politik, har studiet af de organiserede interesser og deres placering i det danske politiske system været næsten fraværende. Kun i en periode fra midten af

1970'erne til midten af 1980'erne har der indtil for nylig været gennemført egentlige systematiske og stort anlagte undersøgelser af danske interesseorganisationers rolle og udvikling. Derudover har der kun været tale om beskrivelser og analyser af enkelte interesseorganisationer eller politikområder, og hvor fokus ikke altid har været på organisationerne. Derfor er billedet af interesseorganisationernes rolle i dansk politik noget uklart, og unuancerede fejlopfattelser og mere eller mindre løst dokumenterede påstande har kunnet trives uimodsagt – et forhold, der understreges yderligere af, at der helt savnes et mindstemål af enighed om inden for hvilke rammer – empirisk og teoretisk – interesseorganisationerne i Danmark skal forstås.

I dette lys er det et længe savnet og yderst velkomment forsøg på at bringe organisationsdimensionen stærkere ind i studiet af dansk politik, som Karsten Ronit m.fl. leverer med bogen »Interesseorganisationer i dansk politik«. Problemet er blot, at bogen – næsten helt naturligt – lider af de samme svagheder og mangler, som præger interesseorganisationsforskningen i Danmark, og derfor kun i begrænset udstrækning giver et indtryk af interesseorganisationernes rolle i dansk politik, men snarere afspejler de forskellige forskningsmæssige tilgange til studiet af interesseorganisationer generelt og forskellene mellem de forskellige forskningsmiljøer i Danmark på dette felt.

Karsten Ronit, der har redigeret bogen, giver som indledning en på mange måder udmærket oversigt over interesseorganisationsforskningen i Danmark. Der gives et bredt billede af forskningstraditionen på området, studiet af enkeltorganisationer og politikområder, samt forbindelserne til den internationale forskning og teoriudvikling. Med den noget fragmentariske og tilfældigt sammenbragte forskning, man får ved at kaste nettet bredt ud, er der ikke noget at sige til, at det samlede billede bliver noget flimrende. Det er imidlertid vilkårene og problemet er derfor også, hvorledes der kan skabes en vej gennem det uoverskuelige terræn. Er der en linie og hvorledes bindes det hele sammen? Her må forfatterens egne opfattelser og forskningsmæssige erfaringer næsten nødvendigvis slå igennem uden at det automatisk fremmer forståelsen af danske interesseorganisationers rolle eller relevansen af udvalgte samfundsvidenskabelige teorier i denne forbindelse. Det virker således mindre velovervejet, når Ronit om studiet af landbrugets organisationer skriver, at der har »væ-

ret en tendens til at beskæftige sig med økonomiske grupperinger, der tidligere var betydningsfulde i dansk politik, men som i væsentlig grad har tabt terræn. Dette er naturligvis problematisk i det omfang den aktuelle forskning vil forstå sig som »samfundsrelevant«. (s. 12). Det interessante er jo netop, at deres rolle fastholdes eller stiger i en situation, hvor landbruget som erhverv aftager i betydning. Tilsvarende præges afsnittet af, at forfatteren klart bekender sig til teoriopfattelser med rod i korporatisme-betragtningen og forhandlingsøkonomien uden helt at se svagheden i disse tilgange i en dansk sammenhæng, ikke mindst det forhold at i Danmark med den udbredte tradition for mindretalsregeringer spiller parlamentet en ikke uvæsentlig rolle, hvilket f.eks. korporatisme-tankegangen slet ikke samler op.

I det følgende kapitel diskuterer Lars Torpe med udgangspunkt i en »neo-tocquevilliansk« filosofisk, idéhistorisk opfattelse, hvorledes der kan opstilles en ramme til at forstå organisationerne som led i en demokratisk kultur med vægt på det lokale foreningsliv. Med den danske tradition for lokal organisering og frivillige foreninger er der tale om en yderst relevant og interessant diskussion. Problemet er så blot om der siges ret meget om interesseorganisationer i dansk politik?

Dernæst behandler Lars Bille forholdet mellem politiske partier og interesseorganisationer, herunder deres ændrede roller og deres indbyrdes relationer. Med Lars Billes udgangspunkt i studiet af politiske partier er der først og fremmest tale om, hvorledes man definerer politiske partier og forskelle og ligheder i forhold til interesseorganisationer, samt hvorledes de politiske partier har udviklet sig. Diskussionen koncentrerer primært om politiske partier.

Peter Munk Christiansen behandler herefter interesseorganisationernes samspil med centraladministrationen og udviklingen af nye indflydelsesstrategier. Der er her tale om et virkelig centralt bidrag til forståelsen af danske interesseorganisationernes rolle og udviklingen heri, ikke mindst fordi en central betragtning er, at »det i dag i mindre grad end tidligere er relevant at stille spørgsmålet om organisationernes samspil med centraladministrationen uden også at inddrage organisationer-

nes strategier over for Folketinget« (s. 121). Kapitlet tager udgangspunkt i den rationelt funderede institutionelle teori og baserer sig på et meget omfattende empirisk materiale. Diskussionen fanger på dette grundlag ændringerne i forholdet mellem de forskellige politiske institutioner op – og dermed også interesseorganisationernes ændrede strategier i forhold hertil.

Herefter behandler Niels Chr. Sidenius de nye udfordringer, som forskellige interesseorganisationer er blevet stillet overfor i den europæiske integrationsproces, herunder samspillet mellem organisationerne og de forskellige politiske institutioner i Danmark samt på europæisk plan. Det slås fast, at danske interesseorganisationer er blevet påvirket i betydelig grad af udviklingen i EU, både hvad angår deres arbejdsopgaver og deres kontakt til organisationer og myndigheder i Danmark og EU.

Endelig diskuterer Ole K. Pedersen i det afsluttende kapitel organisationernes placering i en overordnet demokratiteoretisk sammenhæng med vægt på identifikation af en række »kernebetingelser« og »randbetingelser«. Der er tale om et temmelig vanskeligt tilgængeligt afsnit skrevet i et indimellem omstændeligt og ikke altid letlæseligt og letforståeligt sprog (f.eks. »hvor konstitutionen italesættes« (!) s. 199). Det er derfor heller ikke helt klart, hvad forfatteren får ud af de mange teoretisk begrundede overvejelser, men det er i hvert fald ikke umiddelbart klart, hvad afsnittet har med interesseorganisationer i dansk politik at gøre.

Alt i alt er der trods nogle åbenlyse skønhedspletter og skævvridende teoridiskussioner tale om et godt forsøg på at puste nyt liv i interesseorganisationsforskningen i Danmark, blot burde titlen have været »Interesseorganisationer i politik«, og ikke »Interesseorganisationer i dansk politik«. Med et par – heldigvis iøjnefaldende undtagelser – tilføjes ikke noget til den i forvejen mangelfulde viden og det ufuldstændige billede af danske interesseorganisationers rolle i den politiske proces – og det er i virkeligheden en skam.

Jacob A. Buksti, MF
Folketinget, Christiansborg